

ור"ה לא מתאימה

שביתת המרצים האחרונה חשפה לעיני כל שלאקדמיה יש מנהיגות נפסדת

כקפטן שיכור האוחז בהגה שבור. ועד ראשי האוניברסיטאות [צילום: יוסי זליגר]

שביתת המרצים שנסתיימה לפני כחודש, הותירה כמעט את כל הצדדים המעורבים כשהם חבולים. לנוכח הפגיעה בהם, מופלאה מכל היא שתיקת הסטודנטים, הניתנת אומנם להסבר בעייתיות משביתתם הם בשנה שעברה, ובהעדר בולט של מנהיגות. מכאן עוברת הפגיעה דרך המרצים הבכירים, המרצים הזוטרים, שר האוצר, שרת החינוך, המל"ג, תקציבי האוניברסיטאות, ספקי האוניברסיטאות... ועד לאינטגרטי האקדמי עצמו. זאת לנוכח כיוון סמסטר א' לתשעה-עשרה שבועות, תוך הודעה שהשלמות תיעשינה בלילות ובימי שישי, כאילו לימוד אקדמי משול לפיטום אוזים.

אבל אין פגיעה בוטה כמו הפגיעה שנפגע, ובדין, הגוף הדינואורי המדשדש המתקרא ועד ראשי האוניברסיטאות - ור"ה. (וכאן נוציא מהכלל מיד את נשיאי מכון ויצמן ואוניברסיטת ת"א, חברי ור"ה). הזרקורים הבלוטים את ספינת האקדמיה בסערת השביתה כשהיא מנוטת ע"י קפיטן שיכור האוחז בהגה שבור. כמובן שהשאלה המעשית המעניינת עכשו היא מה הלאה - ובפרט על-רקע הפולמוס המתמשך מתחילת העשור לגבי ועדת מלץ, וחבלי הלידה שעברו האוניברסיטאות לרגל יישום המלצותיה. עיקרן של אלו היה,

כזכור, צמצום כוחם של הסנאטים האקדמיים והפקדת המושכות והשוט בידי הנשיאים, ראשי האוניברסיטאות. אבל כאן אבקש רק לנמק את האיבחון הקשה שנקטתי בו, ולהתמקד על עצם התופעה, שלאקדמיה בארץ אין כמעט מנהיגים מתאימים.

ראשית, ור"ה פירק ממשמעותו לחלוטין את המונח אולטימטום. זאת לא רק הפעם, אלא גם בשנה הקודמת מול שביתת הסטודנטים, ועוד קודם לכן מול הממשלה (השר הירשזון), באיום שלא לפתוח את תשס"ז אם לא יעברו לאוניברסיטאות 300 מיליוני שקלים. מרכיב האיום בשנה שעברה, מול הסטודנטים, היה בלתי מוגדר, וור"ה סברה כנראה שנקיטת לשון מעליבה כלפי הסטודנטים ("נגמרה החגיגה") הוא המיטב האקדמי שהיא יכולה להפיק מעצמה כפתרון.

יש להסביר ולהרחיב לגבי האיום האחרון שנקטה בו ור"ה, השנה, והוא "סגירת האוניברסיטאות". ור"ה סמכה, במידה לא מבוססת של הצלחה, יש להודות, על כך שהציבור אינו מבין אקדמיה. כי האיום הזה הוא איום ריק, אקדח קפצונים שאין להשתמש בו אפילו פעם אחת. אף אם נאמר שהנימוק הקלאסי "מה יהיה על עכברי המעבדה" הוא מיושן, הרי שעיון פשוט מראה שאי אפשר "לסגור" באופן פתאומי וללא הגבלה: המחלקות לחזי מחקר עובדות בלוחות זמנים צפופים ומוגדרים מול גורמי פנים וחוף בהיקפים של עשרות מיליוני דולר, יורו ושקלים. מדורי הבחינות עובדים קשה ממש עכשיו, תוך התחייבויותיהם הלוגיסטיות והאקדמיות לסטודנטים ולספקים - שהרי 40% מהקורסים כן נלמדו בשביתה, בשלמותם. והא ראייה, שהסמסטר החדש-ישן נפתח יום-יומיים (ובמקומות מסוימים שבוע) אחרי תום השביתה. ואם נחזור לעכברים - אנא קחו אותם באופן מטאפורי לשלל הניסויים הרצים. אם תרצו - במעבדות מחשבים או היי-טק. בימינו לכל עכבר יש מחשב. בקיצור, אי-אפשר "לסגור" אוניברסיטה לתקופה בלתי מוגדרת ובלתי מתוכננת.

אז איך צמח המושג האלים, הבלתי אקדמי הזה, בתולדות השיח הציבורי? דומני שהראשון שנקט בו היה רבין המנוח, לנוכח התמשכות השביתה הארוכה הקודמת, בתקופת כהונתו. רבין כיהן עוד קודם לכן כשר ביטחון בשתי קדנציות, בהן היה סוגר ופותח חליפות את אוניברסיטת ביר-זית. את חוסר הנחת, המובן כשלעצמו, של "שביתה דה-לוקס" של המרצים בישראל ב-1994 הוא תיעל, באופן שגוי וספונטאני, לאיבה למפעל המדעי והעיוני כשלעצמו ("נסגור להם את האוניברסיטאות"). אבל רבין היה ביטחוניסט, ומה נאמר על כך ששלוש-עשרה שנים אח"כ חזרו על אותה שגיאה מנהיגי האקדמיה בעצמם?

לא שכחנו את האקט הבלתי אקדמי, השרירותי, הפסול, של עתירת ור"ה לשבירת שביתת המרצים מכוח צווים ושיטור. דומה שאין להרחיב כאן. 500 חתימות (הערכה זהירה ביותר) של פרופסורים (במובן הפרופסיונלי של המילה) נאספו נגד המשך כהונתם של ה"ה אפלווג, בן-זאב, כרמי ומגידור לבדם. אך יש עוד משהו, לסיום, שדומה שלא התעכבו עליו בדיון הציבורי, והוא זילות בית הדין הארצי לעבודה מצידה של ור"ה. שהרי איך תקראו אחרת להתנהלות לפיה, משלא הוצאו הצווים בדיון שהתקיים כשנקבע, והוזמנו הצדדים לבוא ולדווח לבית הדין שבעה ימים אח"כ, נמשכה העתירה מעיקרא. כלומר, בית-הדין הוא כלי שרת בלבד ואפשר לנצל בציניות את פקודות סדר הדין האזרחי. ור"ה פעלה כאן כקוסם שרלטן שהוציא משרוולו את שפן ב', לאחר שזנח את שפן א' שנכשל.

• הכותב הוא פרופסור לחקר-ביצועים באוניברסיטת בן-גוריון. כותב בענייני אקדמיה בבמות שונות

▪ **מחפשים היכן להשקיע את כספכם? / בואו והשוו הצעות אטרקטיביות ממספר מנהלי תיקים מובילים**